

ZOMER 2019

De Natuurkijker

Nieuwsblad van IVN en KNNV Amersfoort e.o.

Excursies - Natuurlezingen - Minicursussen
Eikengalboorders - Bijenhotels - IVN weekend
VN Rapport Biodiversiteit - 100 jaar PDM
Vaste rubrieken over o.a. Spinnen en Stadsplanten
Groene agenda - KNNV Spetterdag

beleef de natuur!

IVN excursies juli-sept 2019

Rondom het Heiligenbergerbeekdal

Datum: was op zondag 21 juli, 14.00 tot 16.00 uur
Locatie: vanaf de parkeerplaats Gasthuislaan, naast het voormalig Elisabeth-ziekenhuis en tegenover sportvelden van Voetbalvereniging CJVV, Gasthuislaan 70, 3817 EP Amersfoort. Geschikt voor rolstoelgebruikers. OV: Synthus buslijn 17 of 80, halte Haydnstraat, vanaf hier 4 minuten lopen.

De voorlopige herinrichting van het Heiligenbergerbeekdal bij het voormalig Elisabeth-ziekenhuis is in 2016 afgerond. Het IVN heeft al in datzelfde jaar een excursie in dit gebied georganiseerd. We zijn nu drie jaar verder en we gaan kijken hoe het zich heeft ontwikkeld.

Het dal van de Heiligenbergerbeek maakt deel uit van een ecologische verbindingszone. Het strekt zich binnen de gemeente Amersfoort uit vanaf de rand van de stad tot bijna aan het centrum. De gidsen nemen u mee langs een deel van de beek bij Park Randenbroek XL.

We besteden aandacht aan de natuur en de natuurhistorie van het gebied. We zien een natuurbos in ontwikkeling en herstelde bloemrijke graslanden. We kijken hoe de oevers van de beek zich ontwikkelen en wat de functie van de vistrap in de beek is. Verder vormen we ons een beeld van de vroegere buitenplaats Randenbroek, waarin het beekdal een grote rol speelde.

Ook blikken we vooruit, nu het toevoegen van het voormalige Elisabeth ziekenhuis in volle gang is.
Meer informatie: tel. 06-11325740

Belgenmonument. Foto: Johanneke Maris

Zocherplantsoen. Foto: Geke van Elp

Wandelen door het Zocherplantsoen

Datum: zondag 18 augustus, 14.00-16.00 uur
Start: bij De Observant, Stadhuisplein 7, 3811 LM Amersfoort. Geschikt voor rolstoelgebruikers. OV: bussen naar Halte Stadhuisplein aan de Stadsring.

Het Zocherplantsoen is een uniek stukje groen rondom de oude stadswallen van de binnenstad van Amersfoort. Er staan hier veel bijzondere inheemse en uitheemse bomen, met karakteristieke vruchten en stammen die de moeite waard zijn om even bij stil te staan. Daarnaast vertellen we u iets over het ontstaan van dit plantsoen en over de nog zichtbare resten van onze oude vestingstad.

Meer informatie: tel: 06-21170876

Uitzichten en doorkijkjes

Datum: zondag 15 september, 14.00-16.00 uur
Start: Belgenmonument, Belgenlaan 9, 3818 ZJ Amersfoort. Niet geschikt voor rolstoelgebruikers. OV: bus 19 of 56, halte Potgieterlaan.

Met de gidsen van het IVN starten we bij het Belgenmonument voor een wandelexcursie van twee uur over de toppen van de Amersfoortse Berg. Het heet hier niet voor niets Klein-Zwitserland! We zullen langs enkele mooie uitzichtspunten komen, maar de wandeling biedt ons ook zicht op een aantal markante historische punten.

We wandelen met zevenmijlslaarzen door de geschiedenis: we zien hoe de ijstijden het landschap gevormd hebben en wat daarvan nog is waar te nemen, we hebben doorkijkjes naar de middeleeuwen en we komen langs een paar monumenten van begin vorige eeuw, om te beginnen het Belgenmonument zelf. Daarnaast hebben we natuurlijk ook aandacht voor de natuur van september. De berken worden al geel, misschien kleurt de heide de Stichtse Ronde nog een beetje paars. Wat vinden we bij de paddenpoel, horen we de specht?

Meer informatie: Johanneke Maris, tel. 033-4617650

De Natuurkijker

Redactioneeltje

Voor dit zomernummer hebben we geen moment gearzeld bij de voorplaat. Jan van Asselt stuurde ons een prachtige plaat met de rups van de koninginnenpage, gemaakt op peterselieplantjes in de struintuin in Leusden. Natuurlijk hebben we deze bijzondere rups meteen een ereplaats aangeboden.

In deze tweede Natuurkijker van de jaargang 2019 geeft Jozanneke Maris een verslag van het IVN-weekend in Buurse en Haaksbergen. Willem van Dijk zet de honderdjarige Vereniging Politie Dieren- en Milieubescherming (PDM) in de schijnwerpers. Olav-Jan van Gerwen vraagt aandacht voor het recent verschenen VN-rapport over de achteruitgang van de biodiversiteit. Honderdvijftig experts uit zo'n vijftig landen hebben aan deze studie meegewerkt.

In onze rubrieken komen allerlei planten en dieren voorbij: vuurwantsen, elzenhaantjes, gele helmblomen en springspinnen. We steken ons zelfs in wespennesten. Verder bieden we gewoontegetrouw onze 'Groene Agenda', een overzicht van alle groene activiteiten in de maanden juli, augustus en september.

Kees de Heer, Marian Marseille en Olav-Jan van Gerwen

Deadline volgende nummer

De 'Natuurkijker' verschijnt in principe eind maart, juli, oktober en december 2019, op papier en digitaal. Alle kopij voor het najaarsnummer moet uiterlijk 1 september bij de redactie zijn, via email: redactie.natuurkijker@gmail.com

Bij de voorplaat

Jan van Asselt portretteerde in juni de rups van de koninginnenpage. Het dier zat op peterselieplantjes, in de tuin van 'De Groene Belevnis' in Leusden. (De rups is inmiddels verpopt, en de vlinder is uitgevlogen.)

- 2 Wandelingen en excursies
Natuurlezingen
Minicursussen Natuuracademie
- 5 Eikengalboorders
Bijenhôtels Groot Zandbrink
Terugblik IVN weekend
- 9 VN Rapport Biodiversiteit
100 jaar Politie Dieren- en Milieubescherming
- 12 Rubrieken: Plaagdieren; Spinnen;
Opmerkelijk wandelen;
Stadsplanten
- 16 Groene agenda; KNNV Spetterdag

De 'Natuurkijker' is het gecombineerde blad van de KNNV-afdeling en de IVN-afdeling Amersfoort en omstreken.

Redactie: Kees de Heer, Marian Marseille en Olav-Jan van Gerwen
email: redactie.natuurkijker@gmail.com

Het IVN en de KNNV hebben werkgroepen die zich bezig houden met onder andere vogels, vleermuizen, planteninventarisaties, natuurwandelingen, lezingen, cursussen, duurzaamheid, jeugd, ruimtelijke ordening, fotografie en bomen knotten.

IVN | www.ivnamersfoort.nl
Ruud van Nus, IVN-voorzitter
email: ruudvannus@live.nl
tel: 033-4623011

KNNV | www5.knnv.nl/amersfoort
Joop de Wilde, KNNV-voorzitter
email: jdewilde@euronet.nl
tel: 033-4942126

Natuurlezing: De zeearenden van het Eemmeer

Natuurlezing door Dirk Prop

Datum: dinsdag 3 september 2019, 20:00–22:00 uur

Het westelijk deel van het Eemmeer en het aangrenzende weidevogelreservaat van de Eempolder vormen een buitengewoon rijk natuurgebied. Het gebied wordt door tienduizenden watervogels bezocht en verloren gewaande broedvogels, zoals lepelaar en grote zilverreiger, hebben het gebied gekoloniseerd. In 2018 heeft ook de zeldzame zeearend zich in het gebied gevestigd. Logisch misschien, want de zeearend is een typische natuurvolger, maar het enthousiasme over dit eerste broedgeval in Noord-Holland was er niet minder om.

Dirk Prop vertelt over de vestiging van de zeearend en relateert die aan de grote ecologische waarde van dit gebied. Niet alleen de zeearend heeft zijn oog laten vallen op dit deel van het Eemmeer, dat geldt ook voor gebiedscoöperatie Gastvrije Randmeren. Hun ambitie is het gebied te exploiteren voor toerisme, maar gaat dit wel samen met de bestaande natuurwaarden?

Dirk Prop combineert zijn werk als informatie-analist met biologisch onderzoek in het Gooi. Hij coördineert de broedvogelinventarisaties van Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Resultaten van deze broedvogelrapporten zijn te vinden op www.vwggooi.nl

Natuurlezing: Bos en -beheer, discussies over bomenkap

Natuurlezing van Simon Klingen

Datum: dinsdag 1 oktober 2019, 20:00-22:00 uur

Bomen staan flink in de belangstelling. Veel recreanten wandelen liever in parken en bossen dan in polders, zandverstuivingen of heidevelden. Daarom woeden ook bijna overal heftige discussies over bosbeheer en bomenkap. Aan de ene kant klinkt het pleidooi om voor de opslag van kooldioxide meer bomen aan te planten. Aan de andere kant worden biomassacentrales gestookt met snoeiafval.

Her en der op de Utrechtse Heuvelrug wordt bos gekapt om het areaal heide te vergroten. De gemeente Amersfoort krijgt veel kritiek als ze in Park Randenbroek of Nimmerdor bomen en struiken verwijderd. Het Utrechts Landschap en Staatsbosbeheer discussiëren eveneens over het beste bosbeheer. De Vereniging Natuurmomenten heeft her en der de bomenkap stilgelegd, omdat de leden erg veel kritiek hadden op het bosbeheer.

WNA Natuurlezingen

De natuurlezingen beginnen om 20.00 uur in Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort. De toegang is gratis (max. 80 bezoekers). Reserveren is niet nodig, maar kom op tijd!

De organisatie is in handen van de Werkgroep Natuurlezingen Amersfoort (WNA), een samenwerkingsverband van KNNV, IVN, Vogelwacht Utrecht en Gemeente Amersfoort.

Zeearend. Foto: Iwan Vermeij

Worden er inderdaad te veel bomen gekapt? Hoe moeten we onze bossen beheren en hoe kunnen we op een verantwoorde manier kappen? Bomenkenner Simon Klingen komt naar het Groene Huis voor een lesje bosbeheer.

Simon Klingen woont in Doorn en runt een adviesbureau voor bos. Hij schreef het boekje 'Twaalf bossen', waarin hij voor een breed publiek uitleg geeft over bos en bosbeheer. Na de natuurlezing van dinsdagavond 1 oktober is dit boekje te koop.

Minicursus 'Gallen en mineerders'

Woensdagavond 11 sept en zaterdagmorgen 14 sept
Docent: Kees de Heer, auteur van het boekje 'Gallen in beeld'

Bij gallen gaat het om soortkarakteristieke woekeringen die door allerlei beestjes worden veroorzaakt. Het kenmerk van galvormers is dat ze de groei van hun gastheer in de war sturen, zodat de plant vreemde knobbeltjes, knikkers, heksenbezems of andere woekeringen gaat maken. In zulke vergroeiingen bijkakkeren vaak wespenlarven of muggenlarven, maar er zijn ook bladluizen, rupsen, mijten en schimmels die gallen veroorzaken. Het is in veel gevallen niet zo moeilijk om de identiteit van de 'boosdoener' vast te stellen, want aan de vorm van de gal kun je zien wie erin woont. Het is doorgaans gemakkelijker om de gallen uit elkaar te houden dan de galveroorzakers. Want het komt voor dat galwespen die sterk op elkaar lijken, totaal verschillende vergroeiingen veroorzaken. Mineerders maken duidelijke vraatsporen in bladeren en deze vraatsporen zijn vrijwel altijd karakteristiek voor de desbetreffende bladeters. Als je weet om welke plant het gaat, dan is het niet zo moeilijk om de naam van de bijbehorende mineerder te achterhalen.

De theorieavond is woensdag 11 september van 19.30-21.30 uur in het Groene Huis, Schothorsterlaan 21 in Amersfoort. De excursie is zaterdag 14 sept van 10.00-12.00 uur. Details en aanmelding: zie kader.

Minicursus 'Vissen'

Zaterdag 5 oktober 2019, 10.00-12.00 uur
Docent: Fabian Smith van RAVON

Vissen leven in het water. Maar hoe houden deze dieren het uit in het water? Eerst gaat het over het fenomeen zoet water, hoe bijzonder dat is en over een aantal bijzondere eigenschappen van water, zonder welke onze planeet onleefbaar zou zijn. Daarna gaat het over de vissen.

Eikengalboorders

Tekst en foto's: Kees de Heer

Aardappelgallen zijn aanvankelijk wit met een rode bloes. Later ogen ze als aardappels en dan lokken ze vreemde snuiters. Volgens mij dragen eiken dit jaar meer aardappelgallen dan in vorige jaren. Wellicht let ik er nu meer op, maar misschien hebben de galwespjes begin dit jaar zoveel warme weken getroffen dat ze inderdaad meer eitjes hebben gelegd dan normaal...

De Natuuracademie

De Natuuracademie is een samenwerking van CNME 'Landgoed Schothorst' en de regionale afdelingen van KNNV en IVN in Amersfoort en omgeving. Voor alle cursussen geldt dat aanmelding verplicht is, via email: cnme@amersfoort.nl. Alle cursussen kosten 15 euro. Leden van KNNV- en IVN-afdeling Amersfoort krijgen 5 euro korting. Meer informatie: www.hetgroenehuisamersfoort.nl
> ontdekken en leren > Natuuracademie

De populierenbeursluis veroorzaakt gallen op de bladstelen van populieren. Foto: Arie van den Bremer

Om vissen te inventariseren moet je ze vangen. Hoe doe je dat? Waar kun je ze tegenkomen? Welke soorten komen voor in Midden-Nederland en hoe kun je ze herkennen? Ook komen de nieuwe invasieve exoten aan bod, zoals zwartbekgrondel, Kessler grondel, et cetera. We eindigen met werkzaamheden die in het water uitgevoerd worden en hoe dat zo visvriendelijk mogelijk kan. Kortom, genoeg onderwerpen om een excursie mee te vullen. Locatie: Wordt nog bekend gemaakt. Meer informatie en aanmelding: zie kader.

Aardappelgallen ogen een beetje als aardappels, want ze hebben het formaat van krielaardappels en ze krijgen in juni een geelbruine tint. Maar ze hangen uitsluitend aan eikentakken en ze zijn te danken aan een kleine, zwarte wesp, de aardappelgalwesp, die officieel 'Biorrhiza pallida' heet.

De aardappelgalwesp legt haar eitjes in de bladknoppen van eiken. De larven die uit deze eitjes kruipen, sturen de groei van de boom flink in de war, zodat hij sponsachtige woekeringen vormt. Ze lijken wel wat

op de bekende galappeltjes, maar ze zijn drie of vier keer zo groot. In een gewoon galappeltje zit één kamertje met één wespenlarve, maar de aardappelgal is een meerkamerflat. Iedere aardappelgal herbergt tientallen kamertjes, waarin evenveel wespenlarven hun buikje dik en rond eten, dankzij het eiwitrijke 'aardappel'-dieet.

Ik heb dit voorjaar regelmatig stilgestaan bij eikentakken boordevol aardappelgallen. Ik zag vaak sluipwespen rondscharrelen, dat zijn parasieten die proberen eitjes te leggen op wespenlarven, zodat de bijbehorende sluipwesplarve de galwesplarve kan oppeuzelen. Maar ik zag ook snuitkevers over de aardappelgallen kruipen. En snuitkevers staan te boek als vegetariërs. Hun larven leven meestal in vruchten of zaden die ze helemaal uithollen. Wat doet zo'n vreemde snuiter op een aardappelgal?

Thuisgekomen ging ik googlen op de trefwoorden 'aardappelgal' en 'snuitkever'. Tot mijn verrassing hebben we inderdaad een miniatuurolifant die het op aardappelgallen heeft gemunt. Het gaat om de eikengalboorder, die officieel 'Curculio villosus' heet. Dit insect legt haar eitjes in de sponsgallen en de keverlarven krijgen dus een eiwitrijk 'aardappel'-dieet.

De eikengalboorder is een miniatuurolifant die het op aardappelgallen heeft gemunt.

Het gevolg is een hevige voedselconcurrentie tussen krakers en 'rechtmatige' bewoners. Het resultaat is meestal dat de keverlarven winnen en dat de galwesplarven sterven voordat ze zich kunnen verpoppen. De keverlarven verpoppen in de bodem en volgend jaar zorgt de nieuwe lichterij snuitkevers dat onze eiken niet steeds meer aardappelgallen krijgen...

Jonge aardappelgallen zijn wit met een rode blos, later worden ze geelbruin.

Bijenhôtels bij Groot Zandbrink

door Willem A. van Dijk, imkergroep Groot Zandbrink

Bij hoeve Groot Zandbrink aan de Postweg 2 in Leusden onderhouden vrijwilligers een moestuin, en de imkergroep heeft er hun werkzaamheden met bijen, in goed overleg. De tuinders verbouwen groenten voor de voedselbank, en de imkers nemen van de honingbijen een deel van de opbrengt om te verkopen in het theehuis. Vorig jaar is in het kader van NL Doet (Oranjerfonds) een flink stuk grond, begroeid met bramenstruiken, omgevormd tot bostuin. Dit jaar bloeien er wilde- en cultuurplanten ten behoeve van mens en insect. Tegelijkertijd is er op de Oranjedag een wilde bijenhotel gemaakt, dat nog steeds verder wordt uitgebouwd. De bezettingsgraad is al uitermate groot. Een tweede hotel achterin bij de schapen,

Bijenhotel naast de moestuin bij hoeve Groot Zandbrink.

wordt thans gerealiseerd en naast het eerste bijenhotel is ook een demo-hotel voor honingbijen aangebracht.

IVN-weekend in het Buurser en Haaksberger Veen

door Johanneke Maris

Op 3 mei reden we met 24 mensen carpoolend naar het oosten, naar het natuurvriendenhuis Den Broam, aan de Buurserbeek bij Buurse, vlakbij de Duitse grens. Ondanks de weersvoorspellingen (die spraken van koude, hagel- en mogelijk zelfs sneeuwbuien) was het een weekend met zon, af en toe een bui en veel natuur! Koud was het wel, daarom kwamen een winterjas en muts goed van pas dat weekend. Er waren vijf 'nieuwelingen', die vorige zomer de natuurgidsen-opleiding hadden afgerond. En er was een fantastische kok en koksmaatje: Ron en Greet Moeliker!

Op vrijdagavond werden we ingewijd in de historie en bijzonderheden van Haaksbergen en omgeving, door een plaatselijke IVN-gids. Helaas kon de power

point-presentatie niet getoond worden, ondanks verwoede pogingen van drie van ons, waardoor het verhaal niet geïllustreerd werd met kaartenmateriaal en foto's (van turfstekers en textielindustrie). Maar de volgende dag konden we met eigen ogen zien wat het veen te bieden had...

Wat bood de eerste wandeling onder leiding van de gids, een gepensioneerde boswachter van dit gebied? In het Haaksbergerveen liepen we langs vennetjes en moerasjes en we zagen de lavendelheide in groten getale bloeien. De boswachter liet ons twee soorten veenmos zien en vertelde over de karakteristieken van hoogveen. Hij wees ons op de dekzandruggetjes waar onze paden overheen gingen, of waar het was aangelegd tijdens de ruilverkaveling. We leerden het onderscheid tussen wollegras (één bolletje wol op de stengel) en veenpluis (drie bolletjes hangen aan de stengel) en we kwamen onderweg driemaal een adder tegen! Toen we ook nog drie kraanvogels boven ons zagen cirkelen, kon de dag niet meer stuk.

Natuurvriendenhuis Den Broam bij Buurse

We kwamen onderweg driemaal een adder tegen...

Maar we zagen ook nog enkele witsnuitlibellen en vuurjuffers, een levendbarende hagedis, ganzen, kuifeenden, een wintertaling en een groene kikker die zwart was. Hoe zit dat? De groene kikker is eerst nog zwart als hij net uit zijn winterslaap komt; hij wordt gaandeweg groen, leerden we van onze gids.

Omdat we intussen wel koude handen hadden gekregen en een stortbui met hagel over ons heen, was het fijn om de lunch in het natuurvriendenhuis te krijgen en niet aan een picknicktafel ergens buiten. Daarna gingen we naar de 'Oostendorper watermolen' voor de tweede wandeling, met twee nieuwe gidsen. Deze gidsen konden ons alles vertellen over de dubbele watermolen, de beek, de scheepvaart die daar in vroeger tijden doorheen ging, richting Deventer en de houthandel. We konden ook de houtschuur en de ligplaats bekijken van de Buurser Pot, een klein bottertje dat opnieuw gebouwd is (maar nu voor toeristen) en in de vaart genomen. Langs de Buurser en Botter Beek zagen we onder andere de grote gele kwikstaart en bloeiend waterdrieblad. De beek was op verscheidene plekken voorzien van vistrappen, want er is een verval van bijna veertig meter tussen de Duitse grens en Deventer/Zwolle.

Bijna terug bij de parkeerplaats, kwamen we bij een pluk roze en witte koekoeksbloemen: waren die witte nou dag-, nacht- of avondkoekoeksbloemen... dat leverde een levendige discussie op! Nachtkoekoeksbloemen bleken niet te bestaan en de witte avondkoekoeksbloemen gaan eigenlijk pas in de avond

Is dit nu een dag-, nacht- of avondkoekoeksbloem?

open, is het misschien een 'albino-variant' van de gewone dagkoekoeksbloem? Ook toen we er de volgende dag weer een plukje van tegenkwamen, laaide de discussie erover weer op!

In een klein theehuis vlakbij, met een mini-tentoonstelling op zolder over de textielindustrie van Jorzolino ter plaatse, verwarmden we ons voor we teruggingen naar Den Broam. 's Avonds hielden we een barbecuefeestje in de Finse vuurplaats bij het natuurvriendenhuis, met heerlijkheden als zalm, bietenburgers en gevulde portobello's. Maar we hielden ook om 8 uur twee minuten stilte bij de dodenherdenking op de Dam.

Zondag verkenden we zonder gidsen, maar met een folderbeschrijving van Natuurmonumenten, het Witte Veen dat vlak achter het natuurvriendenhuis ligt. Daar zagen we Schotse hooglanders met hun kalfjes, we hoorden en zagen de koekoek (en leerden later dat vrouwtje koekoek helemaal geen koekoek zegt; probeer maar eens op de site van Vogelbescherming!), we zagen en hoorden de boompieper en de roodborsttapuit en tot slot nog een puttertje. Langs de paadjes door de broekbosjes groeide volop holpijp (paardestaartfamilie) en we zagen nog één bloeiend maarts viooltje.

Onze kamers opgeruimd en geveegd, tassen in de auto's, sloten we het weekend af met koffie en krentenwegge in een restaurant verderop en toen huiswaarts. Ans Dijkstra, bij wie ik in de auto meereed en die opgroeide in Twente, wees ons onderweg nog op de zouthuisjes her en der langs de rand van bos en weiland: daaronder vindt zoutwinning plaats. Ook reden we langs de Grolsch-fabriek, nu in plaats van de textielbaronnen een grote werkgever in deze streek.

Conclusie: gezellig, leerzaam en leuk! Goede gelegenheid om andere IVN-ers te leren kennen voor mij als nieuweling. Volgend jaar weer!

Bij de Haaksberger watermolen

Wereldwijd één miljoen soorten met uitsterven bedreigd

door Olav-Jan van Gerwen

Alarmerend VN Rapport Biodiversiteit

De alarmbel heeft geklonken. De Verenigde Naties hebben begin mei 2019 de noodklok geluid: de huidige inspanningen op mondiale schaal zijn onvoldoende om een nog niet eerder vertoonde aantasting van natuur en biodiversiteit te voorkomen. Ongeveer één miljoen planten- en diersoorten worden met uitsterven bedreigd. Ingrijpende maatschappelijke veranderingen (transities) zijn nodig om deze aantasting een halt toe te roepen. Op klimaatgebied hebben we een dergelijk VN-geluid al eerder gehoord. Daarover hebben alle VN-landen in Parijs in december 2015 afgesproken de opwarming van de aarde te beperken tot 2 graden en liever nog 1,5 graad. Vooral door het gebruik van fossiele brandstoffen drastisch te verminderen en daarmee de uitstoot van CO2 vergaand terug te dringen.

Nu klinkt dus een vergelijkbaar alarmsignaal ten aanzien van de mondiale biodiversiteit. Aan dit signaal ligt een omvangrijke studie ten grondslag, naar de oorzaken van de aantasting van biodiversiteit, gevolgen voor de mens en opties om het tij te keren. Honderdvijftig toonaangevende internationale experts uit zo'n vijftig landen hebben aan de studie meegewerkt, ook uit Nederland. Ben je benieuwd

#IPBES7: First Intergovernmental Global Assessment of Biodiversity

naar het (engelstalige) rapport of de indrukwekkende video? Ga naar www.PBL.nl > Nieuws > 2019 : 'Achteruitgang natuur gaat sneller dan ooit in de geschiedenis van de mens' (Nieuwsbericht 06.05.2019).

In de woorden van de – ook van de klimaatdiscussie – bekende Sir Bob Watson: “We hollen wereldwijd de fundamenteën van onze economie, ons bestaan, onze voedselzekerheid, onze gezondheid en onze kwaliteit van leven uit”. Maar ook: “Het VN-rapport laat zien dat het nog niet te laat is om het verschil te gaan maken. Op ieder schaalniveau moeten we dan actie ondernemen, van lokaal, nationaal, internationaal en mondiaal”. De toekomst is nú. Als we op termijn naar fundamentele veranderingen in de samenleving (‘transities’) willen, zullen we nú stappen moeten zetten.

Net als voor klimaatverandering hebben de VN-landen ook doelstellingen voor internationale biodiversiteit afgesproken, ook tussen-doelstellingen voor 2020! Het rapport geeft aan dat de meeste doelstellingen met de huidige inspanningen niet gerealiseerd zullen worden. Belangrijke oorzaken zijn bijvoorbeeld de grootschalige ontbossing, de groei van de landbouw, de overbevissing en de introductie van invasieve soorten (soorten die van nature niet in een bepaald gebied voorkomen, maar die een bedreiging vormen voor de inheemse soorten). En de effecten van klimaatverandering zullen de komende jaren naar verwachting alleen maar verder toenemen.

In november 2020 komen 132 VN-landen in China bij elkaar om de conclusies van dit rapport te bespreken en (hopelijk) een actieplan vast te stellen. Ter voorbereiding van die VN-top gaan de beleidsmakers in elk land samen met de industrie, maatschappelijke organisaties en burgers onderzoeken wat hun bijdrage kan zijn. Een heel belangrijk en uiterst lastig vraagstuk daarbij zal zijn wat de effecten van de achteruitgang in biodiversiteit zullen zijn voor de arme en kwetsbare bevolkingsgroepen. En hoe we die effecten kunnen voorkomen dan wel matigen. Veranderingen die dit kunnen bewerkstelligen, zijn bijvoorbeeld het ombuigen van niet-duurzame landbouw, visserij en landbouwsubsidies.

De alarmbel heeft luid en duidelijk geklonken. Het is de hoogste tijd voor ingrijpende maatregelen, gericht op fundamentele veranderingen van de economie, op lokale, nationale en internationale schaal. De VN-top in China is daarbij van cruciale betekenis.

LABRIE heeft voor elke schilderklus,
de juiste verfbus!

verf - behang - glas
kunstschildersmaterialen

Leusderweg 113-115 * Amersfoort *
Tel: 033 461 37 77

100 jaar Politie Dieren- en Milieubescherming

De Wet ziet toe, ook bij 'natuur kijken'

door Willem A. van Dijk

Op mijn leeftijd weer een les geleerd. Een aantal dagen flinke jeuk verdragen, omdat ik zonodig een kolonie eikenprocessierupsen met een harde bezem te lijf wilde gaan. Weliswaar in lange broek, maar in blouse met korte mouwen. Toch weiger ik om over ongedierte of onkruid (nutsindelingen!) te spreken. Ik geef toe, een wat vreemde introductie naar een herdenking van het 100-jarig bestaan op 12 juli 2019 van de Vereniging Politie Dieren- en Milieubescherming (PDM). Net als de KNNV een eerbiedwaardige vereniging met koninklijke allure. Bij het gros van de mensen volkomen onbekend, bij handhavers van wet- en regelgeving in Nederland iets meer.

De oprichting op een zaterdag in de maand juli 1919 door een aantal politiefunctionarissen vond plaats in hotel l'Europe in Utrecht. Doelstelling ruim geformuleerd: bescherming van het dier (zie hier ook de processierups!). Wie het programma 'Andere Tijden' op tv volgt (jaren 20 vorige eeuw) zag ze voorbij komen, de trekhonden onder karretjes (omstreeks 1920: 80 000). In mijn jeugd heb ik dat op weg naar

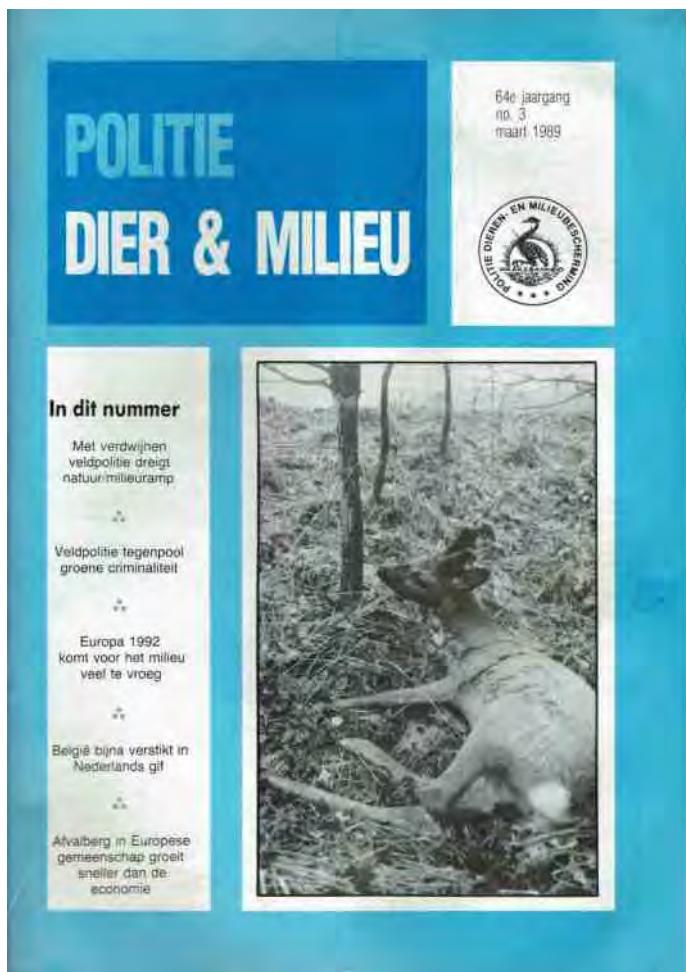
school ook nog gezien. Trekpaarden, transporten van vee, illegale jacht- en vogelvangst, het was niet te doen gebruikelijk dat de politie zich daarover bekommerde.

Gelukkig is er veel veranderd in de loop der jaren. Voortschrijdend inzicht. De doelstelling van PDM is nu ook veel ruimer: bescherming van dieren en milieu tegen elke gedraging die in strijd is met een verantwoorde dieren- en milieubescherming. De meeste PDM-leden zijn opsporingsambtenaren, zowel algemene- als bijzondere (nu bekend onder de naam BOA's). Oók (beleids-) functionarissen van onze overheden en andere toezichthouders op milieugebied kunnen lid zijn. De vereniging houdt zich niet bezig met politieke of levensbeschouwelijke zaken, ze is ook geen actiegroep. Het gaat om kennis van zaken van dier, plant en milieu in de context van wet- en regelgeving. Veelomvattend en juridisch complex.

In vroegere wetgeving werden dier en plant gerangschikt naar object en nutsindeling, en bijvoorbeeld het misdrijf 'dierenmishandeling' werd ondergebracht in het Wetboek van Strafrecht, titel Zedenwetgeving. In de opeenvolgende jachtwetten: definitie schadelijk wild, daarna overig wild (wilde konijnen, zwijnen, vossen etc.). Gelukkig is dat alles nu veranderd; de intrinsieke waarde van plant en dier krijgt veel meer aandacht.

De Vereniging, vroeger noemde men het 'de Bond', geeft al 94 jaar een magazine uit. Eerder zes maal per jaar, nu nog vier met af en toe specials. In dat magazine komen praktijkgevallen aan de orde, behandeling en afhandeling van eenvoudige en complexe zaken en juridische kwesties. Enkele van de oprichters waren de heren Stapel en de Koning (de laatste commissaris te Hilversum). Voor menig politieambtenaar in de 20e eeuw was de zesdelige wettenserie Stapel en de Koning een begrip.

Het aantal leden van de Bond stond rond de jaren tachtig op ruim 13000, anno nu duiken we onder de 1000. In het jubileumjaar 1994 (75 jaar PDM) schreef de hoofdredacteur vlammende betogen teneinde te voorkomen dat tijdens de grote reorganisatie van de politie, de zes groepen van de veldpolitie van het korps Rijkspolitie (plattelandspolitie) zouden verdwijnen. De kennis en kunde van deze gespecialiseerde eenheden (in de provincie Utrecht 12 man waaronder mijn persoon als leidend voorman) op het gebied van de groene wetgeving moest worden 'geïncorporeerd in de basispolitiezorg' aldus de mening van het leidinggevend niveau van de Nederlandse politie. Dit blijkt nu nog steeds een enorme misvatting, getuige de berichten van de natuurbeschermingsorganisaties. Kennis en kunde van de reguliere politie op het gebied van het zogeheten groene milieu staat op een laag niveau; er is nauwelijks toezicht, laat staan handhaving, is de mening van velen. Criminaliteit: dumpen van XTC-afval, wietplantages,

vernieren van boomgaarden, onjuist gebruik van bestrijdingsmiddelen, wild- en visstrokerij, roofvogelvervolging zijn in het buitengebied aan de orde van de dag. De biodiversiteit in Nederland is enorm afgenomen. Maar natuurlijk zijn hiervoor ook vele andere en ingrijpender oorzaken aan te wijzen.

In november 2017 sprak ik de 92-jarige heer Rinck (inmiddels overleden). Lid van het eerste uur. Hij had nog algemene vergaderingen van de Bond meegeemaakt met leden in kostuum of uniform, douairières, baronessen met hondje op schoot op de eerste rij (zie ook de KNNV, in kostuum met hoed de natuur in!). Sommige later erflaters(!) van de vereniging.

Het bestuur staat nu onder leiding van mevrouw Lieke Sievers, burgemeester van Volendam-Edam, eerder stafofficier van de politie regio Utrecht en staffunctionaris van de brandweer. Onder haar bezielende leiding en bestuurlijk inzicht bloeit de vereniging. Een vereniging die ook, gelijk vele verenigingen, regelmatig zwaar weer te verduren krijgt. Bijna alles in Nederland is bij wet geregeld, ook al merk je die 'last' niet zo als je buiten loopt en geniet van het 'natuur kijken'. Toch is het zo. Natuurlijk heeft PDM een website en kunt u met vele vragen daar terecht. En nu op naar een 'koninklijk' 100-jarig jubileum, in oktober!

Veenendaal Buurtstede - ontwerp groene parkstrook
Ontwerp natuurvriendelijk groen in de stad

De natuur ontdekken

Landschapsbeleving

Bewegen en ontspannen in de buitenlucht

Kennis van flora en fauna

Verbinding tussen stad en land

De elementen ervaren

op goede voet met de aarde

ADVIESBUREAU HAVER DROEZE

Landschapsarchitectuur
Geïntegreerd Stedenbouw
Toegepaste Ecologie
Juridische Planologie

Adviesbureau Haver Droeze - Muurhuizen 165b - 3811 EG - Amersfoort - 033-4613535 - www.haverdroeze.nl

Over wespen gesproken...

Tekst en foto's: Tjap Broekema

Als ik in het voorjaar of de zomer iemand de heg zie snoeien, houd ik mijn hart weleens vast. Ik moet dan weer denken aan die argeloze man die met zijn snoeischaar een wespennest doormidden knipte. Hij werd door tientallen wespen in zijn gezicht gestoken, vluchtte het huis binnen en heeft drie dagen in zelfgekozen ballingschap in zijn eigen logeerkamer doorgebracht. Dit laatste omdat hij het niet langer kon verdragen dat zijn vrouw steeds wanneer ze hem zag, in de lach schoot vanwege zijn dik opgezette lippen en oogleden.

Ook hoorde ik over iemand die een stukje ging fietsen. Halverwege de rit werd hij belaagd door een verhitte zwerm wespen die hem op de hielen zat. Uiteindelijk sprong hij van zijn rijwiel omdat de steken hem te veel werden. Er bleek een wespennest in zijn fietstas te bivakkeren. En wat te denken van die jongen die na de lange winter zijn bromfiets van stal haalde en nog juist voordat hij wilde vertrekken ontdekte dat er een wespennest in zijn valhelm huisde. En die echtgenoot die van zijn vrouw wat bloempotten moest pakken op zolder vanachter het knieschot. Na drie meter kruipen vond hij op de tast niet alleen de bloempotten, maar greep hij recht in een bewoond wespennest. Als door wespen gestoken moest hij achterwaarts kruipend dezelfde afstand afleggen om zichzelf weer in veiligheid te kunnen brengen.

Tijdens de totstandkoming van dit stukje ontdekte ik onder het dakbeschot van ons tuinschuurtje een wespenkoningin die druk bezig was van papiermaché een nest te bouwen door met haar kaken

(Plaag)dieren in Amersfoort

Tjap Broekema is bestrijdingstechnicus dierplagen in Amersfoort en omstreken. In deze rubriek vertelt hij de komende periode iets over de (plaag)dieren met wie hij in zijn werk zoal te maken krijgt.

schuttingplanken af te schrapen en van de houtvezels een papje te maken door ze te mengen met haar speksel. Het nest was inmiddels zo groot als een pingpongballetje.

Wespennesten kun je op de gekste plaatsen tegenkomen. In een kaplaars, nestkastje, een oud muizenhol in de grond of een ventilatiegatje in de spouw. Zo werd ik eens gebeld door een panische mevrouw Janssen met de mededeling: 'Ik heb een wespennest in mijn voorgevel!'

Op een hete zomerdag moest ik van top tot teen ingepakt in valharnas, en gewapend met spuitlans, een compleet klimparcours afleggen om in een tien meter hoge top een wespennest te elimineren, met uitzicht op een zwembad met nietsvermoedende badgasten.

Dit was echter niet het enige hoogstandje in mijn loopbaan als bestrijdingstechnicus. Onlangs werd ik in een bak van een mobiele kraan omhoog gehesen naar de negentiende verdieping van een woontoren in Vathorst, alwaar een slechtvalk in de dakgoot zijn maaltijden placht te nuttigen. De kadavers van zijn prooien - vogels - lagen daar zo hoog opgedist dat de hemelwaterafvoer verstopt was geraakt. Tientallen wespen hadden de plek inmiddels ontdekt en snoepten van de overgebleven resten van het gevogelte. Mijn restte niets anders dan de zongedroogde inhoud van

Wespennest zo groot als een pingpongbal.

Tientallen wespen snoepen van de restanten van de maaltijden van slechtvalken.

de dakgoot in een plastic afvalzak te deponeren en de duizelingwekkende terugtocht te aanvaarden.

Het absolute hoogtepunt van mijn carrière wil ik hier niet onvermeld laten: de beklimming van de Onze Lieve Vrouwe toren van Amersfoort. Bezoekers van de toren werden opgeschrikt door het gezoem van honderden wespen die rond de torenspits cirkelden. Overwinterende clustervliegen koesterden zich op het leien dakje in de zon. De wespen maakten jacht op deze eiwitrijke insecten om ze aan hun larven op te voeren. Een goede reden om de wespen met rust te laten en ze hun gang te laten gaan. Zo ziet u: het leven van een dierplagenbestrijder gaat niet altijd van een leien dakje!

Springspinnen

Tekst en foto: Henny de Bruin

In deze aflevering komen de springspinnen aan de beurt. Deze groep omvat tientallen verschillende soorten, waarvan je er vier vaak in en om het huis kunt tegenkomen. Dat zijn drie kleine soorten: huiszebraspin (*Salticus scenicus*), eikenspringspin (*Ballus chalybaeus*) en huisspringspin (*Pseudeuophrys lanigera*), die elk maar een paar millimeter groot zijn. De vierde soort is de schorsmarpissa (*Marpissa muscosa*), die met zo'n tien millimeter één van de grootste springspinnen van Nederland is. Vooral bij zonnig weer zijn ze actief, dan kun je ze op een warme gevel of op kozijnen zien rondlopen. De andere soorten zitten meer in de vrije natuur, maar door hun kleine afmetingen moet je veel geluk hebben om die te vinden.

Springspinnen heten zo vanwege hun manier van jagen. Zij maken geen web, maar lopen rustig rond tot ze wat eetbaars zien (een insect bijvoorbeeld) en bespringen dan hun prooi. Ze jagen dus overdag op zicht en ze hebben van alle spinnen dan ook de beste ogen. Vier van de acht ogen staan als grote koplampen voorop de kop en met de twee grote middelste kunnen ze wel tot meer dan een decimeter goed waarnemen. Als je met je vinger dicht in de buurt komt, kun je zien dat ze met hun kop jouw bewegingen volgen.

Wanneer ze een vlieg of andere prooi hebben gevonden, besluipen ze die behoedzaam met korte schokkende bewegingen. Is de prooi dicht genoeg genaderd, dan springt de spin er in één grote sprong bovenop, bijt toe en heeft weer wat te eten. Voor hij springt, zekert hij zich met een reddingslijn aan de ondergrond. Ze zien kans om prooien van grotere omvang dan zichzelf te overheersen, zelfs op een verticaal vlak!

Spinnen rond het huis

Henny de Bruin verzorgt een artikelenserie over spinnen, die je thuis gemakkelijk kunt vinden, binnenshuis, rond het huis of in de tuin. In iedere aflevering portretteert hij één soort.

Je vindt springspinnen ook vaak op ruwe boomschors, op houten paaltjes of op een schutting. Meestal zitten er wat scheuren in het hout en daarin maken ze hun woonspinsels van sterk spinrag. In de zomer worden daarin ook de ei-cocons aangebracht. Er is bij de meeste soorten duidelijk verschil in uiterlijk tussen de mannetjes en vrouwtjes. Bij het baltsen voeren de mannetjes een dansje op voor de vrouwtjes, waarbij ook met de tasters en de voorpoten wordt gezwaaid.

Bij mij heeft er een paar jaar een familie Schorsmarpissa in de koppelstukken van een stuk tuinslang gebivakkeerd. Die tuinslang kon ik al die tijd niet gebruiken, maar het was leuk om regelmatig één van mijn favoriete spinnen in de weer te zien.

Schorsmarpissa. Foto: Henny de Bruin

Opmerkelijk wandelen

Tijdens onze wekelijkse waarnemingen speelt het weer een belangrijke rol. Zo liepen we op dinsdag 16 april aan de kant van Hoogland. Op deze mooie zonnige dag even een blik aan de voet van een lindeboom geworpen en jawel hoor, een hele familie vuurwantsen zat zich te koesteren in het zonnetje.

Verderop troffen we op het blad van de zwarte els een aantal elzenhaantjes. Ook voor hen was het voortplantingsseizoen begonnen. De eerst nog gave

Vuurwantsen koesteren zich in het zonnetje. Foto: Wil Schonewille

Park Schothorst

Elke dinsdagochtend verzamelt zich een groepje wandelaars bij het Groene Huis, voor een wandeling gericht op waarnemingen in de natuur in en rondom park Schothorst. Meestal beginnen we met een rondje door de vegetatietuin. We volgen de planten in hun ontwikkeling door de seizoenen heen, en we letten op alle andere zaken die we opmerken. Wil Schonewille doet verslag.

blaadjes, wondertjes van vouwkunst, vallen al snel ten prooi aan allerlei belagers. Van alles doet zich te goed aan het malse groen. De rupsen van de buxusmot zaten inmiddels alweer volop op de buxus bij de natuurspeelplaats. Ze hebben de winter goed overleefd. Voor de vogels was het broedseizoen begonnen. Een mezenpaar had een plekje gevonden achter een gat in een plank van de boogschuttersbaan en de mezen vlogen af en aan. En kauwtjes hadden bezitgenomen van het plekje van de bosuil.

Wil je ook een keer met ons meelopen? We vertrekken elke dinsdagochtend om 10.00 uur vanaf het Groene Huis en we zijn rond 12.00 uur weer terug. Informatie bij Wil Schonewille, telefoon 06-51402753.

**Natuurwinkel
Amersfoort**

**VOOR AL UW
DAGELIJKSE EN BIJZONDERE
BOODSCHAPPEN**

.....

MAANDAG T/M VRIJDAG **VERS UIT ONS EETCAFÉ**

LUNCH & DINER

**OM MEE TE NEMEN
OF OP TE ETEN IN
ONS EETCAFÉ**

Natuurwinkel Amersfoort
Leusderweg 27, tel: 033 46 22 432
www.natuurwinkelamersfoort.nl 7 dagen per week open! je bent wat je eet

**NATUUR
WINKEL**

Gele helmblloem: een stinsenplant op de muur

Tekst en foto's: Joop de Wilde

De gele helmblloem is van oorsprong inheems in het zuidelijke deel van de Alpen. De plant is in de negentiende eeuw in Nederland ingevoerd als stinsenplant. Stinsenplanten zijn planten die naar Nederland zijn gebracht om tuinen van kastelen, landgoederen en tuinen van grote boerderijen kleur te geven. Vanuit die omgeving is de plant verwilderd. Aanvankelijk kwam de gele helmblloem alleen in het zuidelijk deel van Nederland voor, met een voorkeur voor een kalkrijke, stenige ondergrond en voor de mergelomgeving van Limburg.

De gele helmblloem behoort tot de papaverfamilie, waarvan ook de klapproos en stinkende gouwe deel uitmaken. De plant was zeldzaam en kwam in de vorige eeuw voor op de 'Rode lijst van beschermde plantensoorten'. Sinds 2017 heeft de plant zijn be-

De gele helmblloem is prachtig te bewonderen op de brug van de kruising van het Havik en de Krommestraat in Amersfoort.

Stadsplanten: urbane flora van Nederland

Op de website www.stadsplanten.nl worden allerlei stadsplanten geportretteerd. Joop de Wilde plaatst op deze site zeer regelmatig bijdragen over 'Stadsplanten in Amersfoort'. Hij geeft vooral aandacht aan planten die algemeen voorkomen in een bepaalde tijd van het jaar. Dat geeft de grootste kans dat de beschreven plant op dat moment eenvoudig in de eigen omgeving gevonden kan worden. Daarnaast meldt Joop de Wilde natuurlijk ook vondsten van bijzondere, zeldzame planten.

schermde status verloren. Zij komt hoofdzakelijk voor op oude muren en wordt door de uitbundige groeiwijze vaak al van verre opgemerkt. In de stad groeit de gele helmblloem vooral op oude stadsmuren, muren rond kerkhoven en kademuren.

De heldergele bloemen lijken met enige fantasie op een Romeinse helm en vormen rijke trossen. De bloemen zijn tweezijdig symmetrisch en dat betekent dat je de bloem maar op één manier kunt doorsnijden om te bereiken dat de twee bloemhelften elkaars spiegelbeeld zijn.

De plant bevat een giftig alkaloïde. Deze stof kan bij paarden ontstekingen en zweren in de bek veroorzaken; dit kan leiden tot koliek en zelfs tot de dood. De zwarte zaden zijn voorzien van een mierenbroodje. Dat maakt ze aantrekkelijk voor mieren, die de zaden verslepen en zo bijdragen aan de verspreiding van de plant.

De felgele bloempjes van de gele helmblloem zijn op afstand duidelijk herkenbaar. Ze zijn tweezijdig symmetrisch, dus slechts op één manier door te snijden om een volwaardig spiegelbeeld te krijgen.

INDIEN ONBESTELBAAR:
IVN-AFDELING AMERSFOORT
POSTBUS 1012, 3800 BA AMERSFOORT

Groene agenda

- 18 aug – Excursie Zocherplantsoen
- 3 sept – Natuurlezing Zeearenden van het Eemmeer
- 8 sept – KNNV Spetterdag – Excursie Fort Everdingen
- 11 sept – Minicursus Gallen en mineerders
- 15 sept – Excursie Uitzichten en doorkijkjes
- 1 okt – Natuurlezing Bosbeheer en bomenkap
- 5 okt – Minicursus Vissen

Zie pag 2-5 en hieronder voor meer informatie.

KNNV Spetterdag

zondag 8 september 2019, vertrek 9.15 uur vanuit Leusden

Voor de Spetterdag gaan we dit jaar naar Fort Everdingen en het omliggende natuurgebied, op de zuidoever van de Lek ten westen van Culemborg. Het fort werd gebouwd tussen 1841 en 1847 en moest ervoor zorgen dat vijandelijke legers niet over de Lekdijk of over de rivier door de Nieuwe Hollandse Waterlinie heen konden breken. Vanuit het fort kon het omliggende gebied onder water worden gezet met een stelsel van drie sluizen.

We krijgen een rondleiding door het fort, en daarna gaan we struinen door het natuurgebied in de uiterwaarden langs de Lek met Leendert Smit en Mia Wittop Koning als gidsen. Zie www.forten-honswijk-everdingen.nl voor meer informatie over o.a. natuur en beheer van het gebied.

Datum: zondag 8 september 2019. Vertrek vanuit Leusden om 9.15 uur vanaf de Carpoolplaats Milieustraat. Aanmelden bij Arie van den Bremer, via email a.vandenbremer@telfort.nl. Geef gelijk aan of je met de auto komt en wilt carpoolen. Meer informatie volgt later na aanmelding.

Het IVN

Het IVN, Instituut voor natuur- en milieu-educatie en duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer (kennis over) natuur en een betere kwaliteit van het milieu.

Verspreid over Nederland heeft het IVN zo'n 170 plaatselijke afdelingen en een aantal regionale consultantschappen. Meer dan 25.000 leden zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten. Minimum bedragen contributie: actief lid € 24,-, gezinslid € 5,-, donateur € 10,- en jeugdlid gratis.

Uitgaven: viermaal per jaar het landelijke blad Mens en natuur. Plus viermaal per jaar de lokale uitgave De Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.

Voorzitter Ruud van Nus, tel 033-4623011, email ruudvannus@live.nl

Website: www.ivnamerfoort.nl

beleef de natuur!

De KNNV

De KNNV, Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, is een vereniging voor veldbiologie en houdt zich actief bezig met natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming. Onder de leden zijn zowel vakmensen als liefhebbers die meer willen weten.

De KNNV verzorgt excursies en lezingen, kampen en reizen, en inventariseert natuurgebieden. Leden ontvangen het landelijke verenigingsblad Natura dat viermaal per jaar verschijnt, met informatieve artikelen over natuur, natuurbescherming, boekbesprekingen en nieuws uit de vereniging. KNNV-leden krijgen korting op boeken uit de eigen KNNV uitgeverij. Het lidmaatschap van de vereniging kost 28 euro per jaar voor leden, en 14 euro voor huisgenootleden. Donateurs betalen minimaal 10 euro per jaar. IBAN KNNV Amersfoort is NL05 INGB 0000646241.

Uitgaven: viermaal per jaar het landelijke blad Natura, plus viermaal per jaar de lokale uitgave De Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.

Voorzitter: Joop de Wilde, tel. 033-4942126, email jdewilde@euronet.nl

Website: www.knnv.nl afd. Amersfoort e.o.